
Ljiljana KALITERNA LIPOVČAN
Tihana BRKLJAČIĆ

Prethodno priopćenje
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar,
Zagreb

ŽIVOTNO
ZADOVOLJSTVO
I OSJEĆAJ SREĆE
STANOVNIKA LIČKO-
-SENSKE ŽUPANIJE
U USPOREDBI S
OSTALIM HRVATSKIM
ŽUPANIJAMA

Subjektivna dobrobit, izražena kroz procjene životnog zadovoljstva, sreće i kvalitete življenja izraz je koji se sve više koristi u procjenama općeg blagostanja nekog društva. Istraživanja upućuju na to da što su društva bogatija, na dobrobit pojedinaca više utječu socijalni kontakti, emocije i osobno zadovoljstvo, nego prihodi (Diener i Seligman, 2004.). Najčešće upotrebljavani pokazatelji subjektivne dobrobiti jesu životno zadovoljstvo, osjećaj sreće i kvaliteta življenja izražena kao zadovoljstvo različitim područjima života. *Subjektivna dobrobit* odnosi se na različite tipove subjektivnih procjena, dobrih i loših, o vlastitom životu. Ona uključuje kognitivne procjene kao što su životno zadovoljstvo, zadovoljstvo poslom ili interesi i emocionalne reakcije na životne događaje, kao što su radost i tuga. Subjektivna dobrobit je nadređeni termin za različite procjene vlastitog života, životnih događaja i uvjeta u kojima živimo. *Životno zadovoljstvo* pokazuje kako pojedinac ocjenjuje svoj život u cjelini, tj. predstavlja vrednovanje cjelokupnog života. *Osjećaj sreće* ima nekoliko značenja u svakodnevnom životu, a i u znanstvenoj literaturi, ali najčešće je mjera emocionalne komponente subjektivne dobrobiti. Osjećaj sreće znači osjećati ugodne emocije duže vrijeme (Diener, 2005.).

Istraživanja općenito potvrđuju da pojedinci koji se osjećaju sretno i zadovoljni su svojim životom, ostvaruju bolje socijalne odnose, imaju kvalitetnije brakove, učinkovitiji su na poslu i otporniji na stres (Car, 2004.; Diener i Seligman, 2004.). Neka istraživanja pokazuju da je životno zadovoljstvo povezano s dugovječnošću, jer pozitivno utječe na zdrave životne stilove (Koivumaa-Honkanen et al, 2000.). U longitudinalnom istraživanju Danner i suradnika (Danner i sur., 2001.) na uzorku od 180 opatica, utvrdila se visoka povezanost između učestalosti izražavanja pozitivnih emocija u mladosti i dugovječnosti. Opatice, koje su u dobi od 22 godine izražavale više

pozitivnih emocija, živjele su oko 7 godina duže, čak njih 90% doživjelo je 85 godina, u usporedbi s onima koje su u mladosti izražavale manje pozitivnih emocija (samo njih 34% doživjelo je 85 godina). Takve, mogli bismo reći dramatične istraživačke nalaze, objašnjavamo činjenicom da emocionalne reakcije mogu i pozitivno i negativno utjecati na fiziološko stanje čovjeka, ovisno o tome radi li se o pozitivnim ili negativnim emocijama (Danner i sur., 2001.).

U današnje vrijeme osjećaji sreće i životnog zadovoljstva nezaobilazan su dio istraživanja nacionalnog blagostanja u mnogim zemljama. U Hrvatskoj, takva istraživanja sustavno provodi Institut Pilar od 2003. godine, a Hrvatski ured UNDP-a proveo je 2006. godine slično istraživanje u svim hrvatskim županijama. U ovome će radu biti prikazani i uspoređeni neki od rezultata tih istraživanja na razini cijele Hrvatske i za pojedine županije.

Sudionici i postupak

Podaci u sklopu istraživanja Instituta Pilar prikupljeni su u lipnju 2005. Istraživanje je obuhvatilo punoljetno stanovništvo Hrvatske, a uzorak anketiranih konstruiran je kao troetajni probabilistički uzorak domaćinstava. U istraživanju je sudjelovalo 913 osoba prosječne dobi $M = 44, 56$ (raspon 18-85).

Podaci UNDP-a prikupljeni su u ožujku i svibnju 2006. godine na uzorku od 8 534 hrvatska stanovnika starija od 14 godina. Uzorak je bio konstruiran kao troetajni probabilistički uzorak, a da bi se omogućile usporedbe među županijama, uzorak ispitanika bio je isti u svim županijama, oko 400 stanovnika (Hromatko, 2006.).

Pokazatelji subjektivne dobrobiti

Osjećaj životnog zadovoljstva u istraživanju Instituta Pilar 2005. ispitan je skalom životnog zadovoljstva (Diener i sur., 1985.), koja se sastoji od pet čestica - tvrdnji. Ispitanik procjenjuje koliko se sa svakom od tih tvrdnji slaže na skali od pet stupnjeva, gdje 5 označava "jako se slažem", a 1 "jako se ne slažem". Rezultat se izračunava kao prosjek od pet čestica, a viši rezultat upućuje na veće životno zadovoljstvo.

Osjećaj sreće ispitan je Fordycevom (Fordyce, 1998.) skalom sreće na kojoj ispitanik procjenjuje koliko se općenito osjeća sretnim kroz 11 stupnjeva, gdje 0 označava procjenu "izrazito sam sretan", a 10 "izrazito sam nesretan".

Za zadovoljstvo pojedinim životnim područjima korišten je međunarodni indeks dobrobiti (Cummins, 2002.),

koji se sastoji od indeksa osobne dobrobiti i indeksa nacionalne dobrobiti. Indeks osobne dobrobiti sastoji se od 7 čestica, na kojima ispitanik procjenjuje koliko je zadovoljan svojim: materijalnim stanjem, zdravljem, postignućima u životu, odnosima s obitelji i prijateljima, osjećajem fizičke sigurnosti, prihvaćanjem od okoline i budućom sigurnošću. Indeks nacionalne dobrobiti sastoji se od 6 čestica na kojima ispitanik procjenjuje zadovoljstvo: ekonomskom situacijom, okolišem, socijalnim uvjetima, vladom, biznisom i nacionalnom sigurnošću. Zadovoljstvo se na oba indeksa procjenjuje na skalama od 11 stupnjeva (0 = "uopće nisam zadovoljan", 10 = "izrazito sam zadovoljan"), a rezultat se izražava za svaku dimenziju posebno ili kao prosječan broj bodova za osobnu i nacionalnu dobrobit.

U istraživanju UNDP-a iz 2006. godine korištene su različite skale, od onih Likertova tipa, na kojima se procjenjivalo zadovoljstvo pojedinim područjima na skalama od 10 stupnjeva (1 = "uopće nisam zadovoljan", 10 = "izrazito sam zadovoljan") do pitanja višestrukog izbora, na kojima su ispitanici zaokruživali odgovor koji najbolje odgovara njihovim životnim prilikama i/ili uvjerenjima.

Rezultati i rasprava

Distribucija osjećaja sreće u istraživanju iz 2005. godine upućuje na to da se većina ispitanika osjećala dosta sretno, budući da su se procjene uglavnom grupirale u kategorijama 6-10. Prosječan rezultat na skali iznosio je 7,8. To je relativno visok prosjek uzme li se u obzir da je u međunarodnom istraživanju iz 2003. godine prosječan osjećaj sreće u 15 "starih" članica EU-a bio 7,6 (Bohnke, 2005). Osjećaj životnog zadovoljstva bio je procijenjen malo iznad - prosječnim ($M = 3,0$; $sd = 0,85$). U istraživanju iz 2006. godine korištena je skala 1-10, pa rezultati nisu izravno usporedivi, ali oko 46% ispitanika smatralo se sretnima, a 38% bilo je zadovoljno svojim životom. Osjećaj sreće i životnog zadovoljstva bio je najveći u Splitsko-dalmatinskoj (osjećaj sreće = 7,2; životno zadovoljstvo = 7,7), a najmanji u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji (osjećaj sreće = 5,6; životno zadovoljstvo = 5,9). Stanovnici Ličko-senjske županije bili su unutar prosjeka s osjećajem životnog zadovoljstva od 6,7 i osjećajem sreće od 6,5.

Procjenjujući područja koja spadaju u osobnu dobrobit, hrvatski su građani bili najzadovoljniji odnosima s obitelji i prijateljima, prihvaćenošću od okoline i osjećajem fizičke sigurnosti. Najmanje su bili zadovoljni svojim materijalnim stanjem. U istraživanju iz 2006. godine 36,5% stanovnika Ličko-senjske županije izjavilo je da ima poteš-

koća u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba, a samo njih 10% mislilo je da živi bolje od hrvatskog prosjeka. Međutim, ti se rezultati uklapaju u prosječne za cijelu Hrvatsku; najviše materijalnih poteškoća osjećali su stanovnici Virovitičko-podravске županije (47,8%), a najmanje stanovnici Varaždinske županije (18,9%).

Od područja koja spadaju u nacionalnu dobrobit hrvatski građani su bili najzadovoljniji nacionalnom sigurnošću i stanjem okoliša, a najmanje socijalnim uvjetima u zemlji. Za procjene nacionalne dobrobiti može se opravdano pretpostaviti da odražavaju neke od objektivnih okolnosti. Relativno visoko zadovoljstvo nacionalnom sigurnošću može biti posljedica određene stabilizacije prilika u zemlji nakon dugih ratnih godina, kao i osjećaja da se približava trenutak ulaska u EU i NATO (Kaliterna-Lipovčan i Prizmić-Larsen, 2006.). Zadovoljstvo stanjem okoliša u Hrvatskoj potvrdilo se i u istraživanju iz 2006. godine, gdje je oko 65% građana izjavilo da nemaju razloga žaliti se na okoliš, a među njima je bilo više onih iz ruralnih nego iz urbanih sredina. Slično tome, stanovnici ruralnih područja češće su izjavljivali da se osjećaju sigurni u svojoj zajednici, ali osjećaj sigurnosti bio je relativno visok kod svih ispitanika (86,5% njih izjavilo je da se u mjestima u kojima žive ne boje izlaziti noću).

Procjenjujući zadovoljstvo pojedinim životnim područjima, stanovnici Ličko-senjske županije izdvajaju se po relativno visokom zadovoljstvu zdravstvenim i uslugama socijalnih službi te osjećajem povjerenja u ljude. Od svih hrvatskih županija, najmanji postotak stanovnika u Ličko-senjskoj županiji izjavio je da “u odnosima s ljudima treba biti oprezan” (18,6%), dok je u nekim drugim županijama taj postotak bio mnogo veći, najveći u Krapinsko-zagorskoj (42,6%) i Primorsko-goranskoj županiji (40,3%).

Ovi rezultati daju uvid u percepciju životnih uvjeta u Ličko-senjskoj županiji; međutim, ne treba ih interpretirati kao konačne. Problem je u tome što ovakva istraživanja treba sustavno provoditi kako bi se dobio uvid u promjene koje se događaju u određenom razdoblju pod utjecajem različitih intervencija. Zahvaćeni jednom, osjećaji životnog ili zadovoljstva pojedinim područjem života, mogu se uzeti tek kao trenutačno stanje, jer ne znamo što im je prethodilo i kakav im je razvojni smjer. Samo sustavno praćenje može dati pravu sliku o utjecaju društvenih promjena na percepciju građana (Kim-Prieto et al., 2005.). U tom smislu, ovi rezultati mogu poslužiti kao početna točka za buduća istraživanja.

Intervencije društva s ciljem poboljšanja subjektivne dobrobiti važne su, jer kao što je istaknuto u Uvodu, sretni i zadovoljni ljudi ostvaruju dobrobit ne samo za sebe, nego i za društvo u cjelini i preduvjet su nacionalnog blagostanja.

- BOHNKE, P. (2005), *First European quality of life survey: Life satisfaction, happiness and sense of belonging*, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Office for Official Publications of the European Communities: Luxembourg.
- CAR, A. (2004), *Positive psychology. The Science of happiness and human strengths*. Hove and New York: Brunner Routledge.
- CUMMINS, R. A. (2002), International Wellbeing Index, Version 2 (Web document: http://acqol.deakin.edu.au/inter_wellbeing/Index-CoreItemsDraft2.doc).
- DIENER, E. (2005), Guidelines for National Indicators of Subjective Well-being and Ill-being. (Distributed by e-mail communication to ISQOLS list server group).
- DIENER, E. – EMMONS, R. A. – LARSEN, R. J. & GRIFFIN, S. (1985), "The satisfaction with life scale: A measure of life satisfaction", *Journal of Personality Assessment* (49), 71-75.
- DIENER, E. & SELIGMAN, M. E. P. (2004), "Beyond money. Toward an economy of well-being", *Psychological Science in the Public Interest* (5), 1-31.
- DANNER, D. D. – SNOWDON, D. A. – FRIESEN, W. V. (2001), "Positive emotions in early life and longevity: Findings from The Nun Study", *Journal of Personality and Social Psychology* 80 (5), 804-813.
- FORDYCE, M. W. (1988), "A review of results on the happiness measures: A 60-second index of happiness and mental health", *Social Indicators Research* (20), 355-381.
- HROMATKO, A. (2006), Quality of life and the risk of social exclusion in the Republic of Croatia. Quantitative research on general population. UNDP Croatia.
- KALITERNA LIPOVČAN, Lj. – PRIZMIĆ-LARSEN, Z. (2006), "Quality of life, life satisfaction and happiness in Croatia in comparison to European countries", u: Ott. K. (ur.), *Croatia's Accession to the European Union*. Zagreb, Institute for Public Finances.
- KIM-PRIETO, C. – DIENER, E. – TAMIR, M. – SCOLLON, C. & DIENER, M. (2005), "Integrating the diverse definitions of happiness: A time-sequential framework of subjective well-being", *Journal of Happiness Studies* (6), 261-300.
- KOIVUMAA-HONKANEN, H. – HONKANEN, R. – VIINAMAKI, K. – KAPRIO, J. & KOSKENVUO, M. (2000), "Self-reported life satisfaction and 20-year mortality in healthy Finnish adults", *American Journal of Epidemiology* 152 (10), 983-991.

ŽIVOTNO ZADOVOLJSTVO I OSJEĆAJ SREĆE STANOVNIKA LIČKO-SENJSKE ŽUPANIJE U USPOREDBI S OSTALIM HRVATSKIM ŽUPANIJAMA

Ključne riječi: subjektivno blagostanje, sreća, životno zadovoljstvo, osobna dobrobit, nacionalna dobrobit.

Pod pretpostavkom da na opće blagostanje nekog društva najviše utječu materijalna dobra, ono se dugo godina procjenjivalo gotovo isključivo pomoću ekonomskih pokazatelja. Međutim, u novije vrijeme sve je više dokaza da pri mjerenju nacionalnog blagostanja treba uzeti u obzir i pokazatelje subjektivne dobrobiti. Istraživanja upućuju na to da što su društva bogatija, na dobrobit pojedinaca više utječu socijalni kontakti, emocije i osobno zadovoljstvo, nego prihodi. Stoga se mjerenje subjektivne dobrobiti u posljednjih desetak godina počelo provoditi u većini zemalja, što omogućuje međunarodne usporedbe. Najčešće upotrebljavani pokazatelji subjektivne dobrobiti su životno zadovoljstvo i osjećaj sreće.

Institut Pilar od 2003. godine provodi slična istraživanja na reprezentativnim nacionalnim uzorcima. U ovom će izlaganju biti prikazani rezultati dobiveni u istraživanjima 2003. i 2005. te uspoređeni s onima što ih je UNDP proveo 2007. u svim hrvatskim županijama. Između 21 županije, stanovnici Ličko-senjske županije zauzeli su 10. mjesto po osjećaju životnog zadovoljstva, a 15. mjesto po osjećaju sreće. Oba pokazatelja subjektivne dobrobiti bila su najviša kod stanovnika Splitsko-dalmatinske županije, a najniža kod stanovnika Bjelovarsko-bilogorske županije.

LIFE SATISFACTION AND THE FEELING OF HAPPINESS OF THE LIKA-SENJ POPULATION IN COMPARISON TO OTHER CROATIAN COUNTIES

Keywords: subjective prosperity, happiness, life satisfaction, personal wellbeing, national wellbeing.

Based on the assumption material goods are the greatest influence on the general prosperity of a society, it was assessed by economic indicators exclusively for a long number of years. However, there has been an increasing amount of evidence of lately the indicators of personal wellbeing should be taken into consideration when assessing the national prosperity. The research shows the richer the society is, the more personal wellbeing is influenced by social contacts, emotions and personal satisfaction rather than income. Most countries started conducting the measurement of personal wellbeing during the last 10 years, allowing for international comparisons. The most commonly used indicators of subjective wellbeing have been life satisfaction and the feeling of happiness.

The Ivo Pilar Insitute has been conducting similar research on a representative national sample since 2003. This presentation shall present the results obtained in the 2003 and 2005 research compared to the one the UNDP conducted in 2007 in all Croatian counties. Among 21 counties, the Lika-Senj County population was on the tenth place regarding the feeling of life satisfaction, and in the fifteenth place regarding the feeling of happiness. The both indicators of subjective wellbeing were the highest for the Split-Dalmatia County, and the lowest for the Bjelovar-Bilogora County.